

Pierwsze pokolenia wolności

Dla Łucji i Krzysztofa, kolejnego pokolenia wolności

RADOSŁAW MARZĘCKI

Pierwsze pokolenia wolności

Uwarunkowania
i wzory partycypacji
w sferze publicznej
polskich i ukraińskich
studentów

Wydawnictwo Naukowe SCHOLAR
Warszawa 2020

Recenzje:

dr hab. Tomasz Słomka (UW)

dr hab. Sebastian Kubas, prof. ucz. (UŚ)

Redaktor prowadzący:

Lukasz Żebrowski

Redakcja i korekta:

Marcin Grabski

Projekt okładki:

Maryna Wiśniewska

Copyright © 2020 by Wydawnictwo Naukowe Scholar Sp. z o.o., Warszawa

Publikacja jest wynikiem realizacji projektu

Narodowego Centrum Nauki nr 2016/23/D/HS5/00902

ISBN 978-83-66470-36-1

doi 10.7366/9788366470361

Wydawnictwo Naukowe Scholar Spółka z o.o.

ul. Oboźna 1, 00-340 Warszawa

tel. 22 692 41 18; 22 826 59 21; 22 828 93 91

dział handlowy: jak wyżej, w. 108

e-mail: info@scholar.com.pl

www.scholar.com.pl

Wydanie pierwsze

Skład i łamanie: *Mercurius*

Druk i oprawa: www.druk-24h.com.pl

Spis treści

Wprowadzenie. Pokolenia wolności: ramy teoretyczne i podejście badawcze	7
1. Młodzież jako źródło wiedzy	7
2. Dlaczego „pokolenia wolności”? Rola uwarunkowań socjalizacji	10
3. Młodość i młodzież jako przedmiot badań	17
4. Czy „pokolenie wolności”? Obiektywne i subiektywne czynniki kształtujące młode pokolenie	24
5. Młodzież (studencka) jako czynnik zmiany społecznej	31
6. Źródła danych i metodologia badawcza	34
7. Struktura opracowania	39
8. Podziękowania	40
Rozdział pierwszy. Meandry demokratyzacji na styku „cywilizacji”	41
1. Mit linearności	41
2. Determinanty szans powodzenia transformacji	49
3. Uwarunkowania kulturowe – kultura ma znaczenie	50
4. Rola tła historycznego (politycznego)	59
5. Mentalność socjalistyczna, kultura obywatelska, asertywne obywatelstwo . . .	75
6. Znaczenie czynników ekonomicznych	94
7. Transformacja „dwóch prędkości”. Zróżnicowanie strategii realizacji reform .	97
8. Globalizacja i uwarunkowania międzynarodowe – tło geopolityczne	104
Rozdział drugi. Początek nowej historii. Autokratyzacja systemu politycznego Ukrainy	110
1. Złudzenie braku alternatywy	110
2. Społeczeństwo i polityka w zwarcu między Wschodem a Zachodem	112
3. Ukraina jako „państwo rozszczerzone”	130
4. Bariery w procesie ukraińskiej transformacji systemowej	168
5. Między demokracją a autorytaryzmem. Specyfika reżimu politycznego Ukrainy w okresie transformacji	183
6. Społeczne koszty transformacji. Trauma społeczna na Ukrainie	207

Rozdział trzeci. Strukturalne fundamenty społecznej świadomości	242
1. Spór o zakres podmiotowości jednostki	242
2. Znaczenie determinacji morfogenetycznej	244
3. Struktura jako determinanta świadomości w okresie transformacji	245
4. Demograficzny wymiar struktury społecznej	251
5. Ekonomiczny wymiar struktury	263
6. Polityczny wymiar struktury	277
7. Obywatelski wymiar struktury	288
Rozdział czwarty. Socjopolityczny portret pokoleń wolności	295
1. Charakterystyka podejścia badawczego	295
2. Wydarzenia i autorytety formujące świadomość młodych Ukraińców	296
3. Wydarzenia i autorytety formujące świadomość młodych Polaków	310
4. Pokoleniowe autoidentyfikacje młodych Ukraińców	320
5. Pokoleniowe autoidentyfikacje młodych Polaków	330
6. Patriotyzm jako predyktor aktywności obywatelskiej	347
7. Poczucie, rozumienie i manifestacje patriotyzmu – analiza jakościowa	353
8. Poczucie, rozumienie i manifestacje patriotyzmu – analiza ilościowa	361
9. Stosunek do instytucji państwa i systemu politycznego	387
10. Obywatelskie elementy kultury politycznej polskich i ukraińskich studentów	408
Zakończenie. Jedno, dwa, trzy „pokolenia wolności”?	
Dominujące typy obywatelstwa	435
1. Przygotowanie danych do procedury grupowania	435
2. Lojalni, krytyczni i ambiwalentni obywatele – rezultaty analizy skupień	438
3. „Typy” młodych obywateli – Polska	439
4. „Typy” młodych obywateli – Ukraina	445
5. Zjednoczeni w bierności – pasywizm jako cecha charakterystyczna młodzieżowych postaw	450
6. Ku polifonicznej edukacji obywatelskiej	451
Aneks	457
Bibliografia	468
Indeks osób	505